

Philibert Schogt. *De vrouw van de filosoof. De Arbeiderspers*

In *De vrouw van de filosoof*, de derde roman van Philibert Schogt, komt een discussie voor over de vraag of het is toegestaan de ontknoping van een boek te verklappen. De discussie vindt plaats in een aan filosofie gewijd tv-programma, en de auteur van het boek in kwestie (een filosofische studie, getiteld *De pijngrens*) heeft geen bezwaar. Ik hoop dat Philibert Schogt er net zo over denkt, want het is vrijwel onmogelijk iets zinnigs over zijn roman te zeggen zonder de ontknoping ter sprake te brengen. Tegelijkertijd is het zo dat de roman zijn spanning voor een belangrijk deel ontleent aan de ongewisheid van die ontknoping.

Wat gaat de hoofdpersoon, de jonge alleenstaande moeder Vera Samson, doen nadat zij in *De pijngrens*, geschreven door haar weggelopen vriend Luuk van Vleuten, is afgeschilderd als een 'sirene van de middelmaat', opwindend als het 'woonerf in een nieuwbouwwijk', iets wat onder meer uit de doeken zou worden gedaan in een gênante seksscène van niet minder dan dertig bladzijden?

Het zal je maar overkomen. Haar hele leven ligt op straat, nog wel in de meest lasterlijke, meest leugenachtige vorm. Want als we Vera mogen geloven (en daar zijn we wel toe gedwongen, de roman wordt namelijk vanuit haar perspectief verteld), was de werkelijkheid heel anders. Luuk is nooit de 'Superman' geweest die hij in zijn boek speelt, hij was een humeurige, door depressies gekwelde student filosofie, niet in staat om zijn hoogdravende pretenties waar te maken. Zelfs afstuderen bleek er niet in te zitten. Door Vera (die háár studie filosofie evenmin heeft afgemaakt) werd hij niettemin onvoorwaardelijk gesteund, ook financieel; zij verdiende de kost voor hen beiden, en weldra ook voor hun zoontje Timo ('een ongelukje'), terwijl het aandeel van Luuk beperkt bleef tot een nieuw tot mislukken gedoemd project.

'Gelukkig had ze een crècheplaats voor Timo weten te regelen, zodat Luuk de tijd had om aan zijn boek over het vaderschap te werken', schrijft Schogt met een knipoog. Vera heeft zich volkomen weggecijferd voor haar onmachtige, zelfingenomen geliefde. Alles heeft hij aan haar te danken, zelfs de filosofische rechtvaardiging voor *De pijngrens*; zij is het geweest die hem aan de Franse filosoof François Malmédy heeft geholpen, de wijsgerige inspirator van zijn boek, die grossiert in cynische aanbevelingen als 'Poneer uzelve' en 'Misken de ander'. In zijn laatste boek (*Grâce à l'ennemi*) blijkt het vinden van een 'vijand', die overal de schuld van kan krijgen, dé weg naar een geslaagd bestaan als 'held' in je eigen leven. Volgens dit recept heeft Luuk zijn ex-vriendin tot vijand omgetoverd, niet gehinderd door morele of andere scrupules, want volgens Malmédy doen die er toch niet toe.

Op een ironische manier is het dus allemaal Vera's eigen schuld. Bovendien heeft zij haar Luuk zelf in de armen gedreven van de Duitse Ute, ook een Malmédy-fan, voor wie hij haar heeft ingeruild. Het kan, kortom, niet pijnlijker, en via Luuks perfide boek weet iedereen ervan. Dat laatste is misschien nog wel het ergste. Vera's vader wil dat zij een rechtszaak begint om het boek uit de handel te laten nemen, haar vriendin Angela bestookt haar met telefoontjes vol dubieus, door

sensatie gedragen mededogen en een journaliste biedt haar, al even sensatiebelust, de mogelijkheid om per interview keihard terug te slaan. Het kost Vera, onzeker en weifelmoedig als zij is, veel tijd om te beslissen dat zij niets van dit alles zal doen.

Wat zij wèl doet is het boek ongelezen in de papierbak flikkeren; vervolgens kijkt zij naar het televisieprogramma waarin Luuk zelfs haar laatste illusie (namelijk dat haar rivale niet aan `seks' zou doen) vernietigt, en herinnert zich dan de Franse student die haar ooit tijdens een vakantie over filosofie had verteld als over een zaak van `verwondering' en `ideale afstand tot de mensheid'. Dankzij de `magische lading' van dit gesprek was zij filosofie gaan studeren. Nu zij er na alle rampzalige gebeurtenissen aan terugdenkt, blijkt er opnieuw `magie' in het geding te zijn, ondanks de `wereld van verschil tussen een verliefd meisje van achttien dat op een zwoele zomeravond in de Provence naar de mooie woorden van een jonge god zat te luisteren en een alleenstaande moeder die op tweehoog in Amsterdam West naar een leeg televisiescherm zat te staren'.

Ziedaar de ontknoping van de roman.

Even wrijf je je de ogen uit. Is dit alles? Ontbreken er niet een paar bladzijden? Maar het boek is echt uit, er volgt niets meer: een teleurstellend, nietszeggend einde. Alsof deze Vera inderdaad niets meer is dan een onnozel schaap, de middelmatigheid in persoon, zelfs in de hoogste nood niet bereid of in staat tot een groots, dramatisch gebaar. Onwillekeurig komt de roman achteraf in een ander licht te staan. Zijn sommige passages niet een beetje karikaturaal? Bijvoorbeeld de uitvoerige beschrijvingen van Vera's professionele activiteiten op het talentencentrum waar zij als `cursuscoördinator' werkt en een botte, ongeïnteresseerde Amerikaan een *Maximum Intensity Course* Nederlands moet geven, of het eveneens breed uitgemeten, in een totaal fiasco eindigende zwemexamen van de bangelijke Timo. In weerwil van bepaalde vermakelijke, laten we zeggen Jiskefet-achtige trekjes ligt het er wel erg dik bovenop.

Schogts vorige roman *Daalder* (2002), over de al te voorspelbare *grandeur* en *misère* van een bonbon-kunstenaar, had mij ook al teleurgesteld. Misschien kunnen we nu vaststellen dat zijn wèl geslaagde debuut *De wilde getallen* (1998) de uitzondering vormt – helaas.

Het valt niet te ontkennen dat *De vrouw van de filosoof* karikaturale trekken heeft. De tegenstellingen zijn zelfs zwart-wit te noemen, maar hoe meer ik erover nadenk, des te minder nietszeggend wordt de ontknoping. In het tv-interview omschrijft de interviewer Vera, bij wijze van tegenwicht, als een lieve, zorgzame vrouw', die Luuk toch `door dik en dun' heeft gesteund. Dat is natuurlijk de – voor de hand liggende - andere kant van de zaak, zwart-wit, maar het ware contrast pakt subtieler uit.

Om daar oog voor te krijgen, moet je Vera's reactie óók als een filosofische positie interpreteren. Het punt is dan niet zozeer dat zij, in tegenstelling tot de schaamteloos egoïstische en opportunistische Luuk, liefde en verantwoordelijkheidsgevoel toont, maar dat zij pas echt beantwoordt aan wat Malmédy het `vitale denken' noemt. Letterlijk, want zij lééft haar filosofie, en bewijst zo in haar daden een waarachtigheid en een kracht, die verder alleen indirect

in haar naam (Vera Samson) worden aangeduid. De praktijk wint het van de theorie. 'Wat er ook gebeurt, je blijft de held van het verhaal', luidt het adagium van Malmédy. Luuk slaagt daar alleen in door zich in valse bochten te wringen; Vera lukt het, met steun van een hardnekkig vleugje 'magie', door zichzelf trouw te blijven.

Minder middelmatig wordt zij er ogenschijnlijk niet door, maar, zo lijkt Philibert Schogt te willen zeggen, wat is daar eigenlijk verkeerd aan, als het gepaard gaat met zoveel goedheid? Misschien deugen de criteria om de middelmaat te bepalen niet. Toegegeven, het is geen spectaculaire boodschap die hier wordt verkondigd, maar zij krijgt op verrassende wijze gestalte – althans voor wie bereid is om zijn aanvankelijke en bij nadere beschouwing oppervlakkige teleurstelling over de ontknoping te herzien.

(NRC Handelsblad, 3-6-2005)